

Cư ngụ tại Phần lan

HƯỚNG DẪN NGƯỜI DÂN NHẬP CƯ VỀ VIỆC CƯ NGỰ,
HỌC TẬP VÀ AN SINH XÃ HỘI

BỘ LAO ĐỘNG

PHẦN MỤC LỤC:

LỜI MỞ ĐẦU	3
KẾ HOẠCH HỘI NHẬP ĐỜI SỐNG ĐỊNH CƯ (KOTOUTUMISSUUNNITELMA)	3
QUYỀN ĐƯỢC HƯỞNG AN SINH XÃ HỘI	3
1. LÀ NGƯỜI DÂN NHẬP CƯ TẠI PHẦN LAN	4
CÓ THỂ YÊU CẦU TRỢ GIÚP PHIÊN DỊCH	4
HỌC NGÔN NGỮ	4
PHỤ NỮ VÀ NAM GIỚI ĐỀU ĐI LÀM	5
CÁC PHỤC VỤ CỦA VĂN PHÒNG LAO ĐỘNG	5
NGƯỜI MỚI, CÁCH SỐNG KHÁC NHAU	5
2. ĐỊA PHƯƠNG CƯ NGỰ VÀ VIỆC CƯ NGỰ	6
CÁC QUYỀN LỢI CỦA NGƯỜI DÂN TẠI ĐỊA PHƯƠNG	6
VIỆC CƯ NGỰ - TẠI NHÀ DO MÌNH LÀM CHỦ HOẶC TẠI NHÀ MUỐN	7
• <i>Nhà muốn</i>	7
• <i>Hợp đồng muốn nhà</i>	7
3. AN SINH XÃ HỘI CHO SỰ CƯ TRÚ VÀ AN SINH XÃ HỘI KHÁC	7
CÁC QUYỀN LỢI HƯỞNG TỪ KELA)	8
• <i>Nhật bổng bệnh (Sairauspäiväraha)</i>	9
• <i>Bồi hoàn tiền thuốc (Lääkekorvaukset)</i>	9
• <i>Trợ cấp cư trú (Asumistuki)</i>	9
PHỤC VỤ Y-TẾ CỦA NGƯỜI ĐI LÀM (TYÖTERVEYSHUOLTO)	9
CÁC QUYỀN LỢI KHI THẤT NGHIỆP	9
• <i>Nhật bổng thất nghiệp (Työttömyyspäiväraha)</i>	9
• <i>Trợ cấp lao động (Työmarkkinatuki)</i>	10
• <i>Nhật bổng thất nghiệp tính theo lương</i>	10
TIỀN HƯU TRÍ (ELÄKKEET)	11
• <i>Tiền hưu trí nhân dân (Kansaneläke)</i>	11
• <i>Tiền hưu trí lao động (Työeläke)</i>	11
TRỢ CẤP ĐẶC BIỆT CỦA NGƯỜI NHẬP CƯ	11
TRỢ CẤP AN SINH XÃ HỘI	11
ĐỊA VỊ VÀ QUYỀN HẠN CỦA NGƯỜI KHÁCH (NGƯỜI DÂN) ĐỐI VỚI PHỤC VỤ CỦA XÃ HỘI	12
NGƯỜI ĐẠI DIỆN XÃ HỘI (SOSIAALIASIAMIES)	12
4. CÁC THỜI GIAN NGHỈ PHÉP CỦA GIA ĐÌNH	12
NGHỈ HỘ SẢN (ÄITIYSVAPAA)	12
NGHỈ PHỤ SẢN (ISYYSVAPAA)	12
NGHỈ PHÉP PHỤ MẪU (VANHEMPAINVAPAA)	12
NGHỈ TRÔNG CON (HOITOVAPAA)	13
PHỤ CẤP THIẾU NHI (LAPSILISÄ)	13
TRỢ CẤP SẢN PHỤ (ÄITIYSAVUSTUS)	13
5. GIỮ TRẺ BAN NGÀY VÀ GIÁO DỤC MẦM NON	13
NHÀ GIỮ TRẺ BAN NGÀY HAY NHÀ GIỮ TRẺ GIA ĐÌNH ?	14
CÁC CÔNG VIÊN VUI CHƠI	14
CÁC NHÀ TRẺ CHO ĐẾN TỰ DO	14
GIỮ TRẺ TRONG THỜI GIAN ĐI HỌC CHƯƠNG TRÌNH CĂN BẢN CỦA NGƯỜI DÂN NHẬP CƯ	14
VIỆC XIN CHỖ GỠ TRẺ	14
TIỀN CHI PHÍ GỠ TRẺ	14
HỌC VỎ LÒNG (ESIOPETUS) TRƯỚC KHI VÀO HỌC TIỂU HỌC	15
HOẠT ĐỘNG GIẢI TRÍ CỦA THIẾU NIÊN	15

6. TỪ HÔN NHÂN ĐẾN LY DI	15
TIỀN CẤP DUỠNG (ELATUSAPU).....	15
TIỀN TRỢ CẤP NUÔI DUỠNG (ELATUSTUKI).....	15
7. SỰ ĐẾN TRƯỜNG VÀ SỰ HỌC TẬP	16
TRƯỜNG PHỔ THÔNG CƠ SỞ.....	16
• <i>Thức ăn</i>	16
• <i>Dạy tín ngưỡng</i>	16
TRƯỜNG PHỔ THÔNG CẤP III (LUKIO) VÀ TRƯỜNG TRUNG HỌC CHUYÊN NGHIỆP.....	16
CHƯƠNG TRÌNH HỌC HỘI NHẬP ĐỜI SỐNG ĐỊNH CƯ (KOTOUTUMISKOULUTUS).....	17
CÁC VIỆN ĐẠI HỌC, CAO ĐẲNG CHUYÊN NGHIỆP VÀ ĐẠI HỌC.....	17
CÁC HỌC VIỆN BÌNH DÂN (KANSANOPISTOT).....	17
CÁC TRƯỜNG BÌNH DÂN HỌC VỤ (KANSALAIS- JA TYÖVÄENOPISTOT).....	17
HỌC BỔNG (OPINTOTUKI).....	18
TRỢ CẤP ĐI HỌC (KOULUTUSTUKI).....	18
8. PHỤC VỤ Y-TẾ	18
CÁC TRUNG TÂM Y-TẾ.....	18
CÁC PHÒNG HƯỚNG DẪN SẢN PHỤ (ÄITIYSNEUVOLAT).....	18
CÁC PHÒNG HƯỚNG DẪN TRẺ EM (LASTENNEUVOLAT).....	19
PHỤC VỤ Y-TẾ TRONG TRƯỜNG HỌC.....	19
ĐIỀU TRỊ BỆNH.....	20
PHỤC VỤ Y-TẾ TƯ.....	20
THUỐC MEN.....	20
CÁC QUYỀN HẠN CỦA BỆNH NHÂN.....	20
9. CÁC PHỤC VỤ CHO NGƯỜI TÀN TẬT	21
TRỢ CẤP CỦA KELA CHO NHỮNG NGƯỜI TÀN TẬT VÀ BỆNH KINH NIÊN.....	21
• <i>Tiền chăm sóc đặc biệt dành cho các phụ mẫu của trẻ em</i>	21
• <i>Tiền chăm sóc cho trẻ em bị bệnh hoặc bị tàn tật</i>	21
• <i>Trợ cấp tàn tật</i>	21
• <i>Phục hồi chức năng</i>	21
10. CÁC PHỤC VỤ CHO NGƯỜI GIÀ	22
CÁC PHỤC VỤ TẠI NHÀ.....	22
CÁC NHÀ PHỤC VỤ VÀ CÁC NHÀ DUỠNG LÃO.....	22
11. SỰ AN SINH XÃ HỘI ĐƯỢC TÀI TRỢ BẰNG CÁCH NÀO ?	22
12. PHẢI NHỜ NƠI Đâu GIÚP ĐỠ KHI GẶP TÌNH HUỐNG KHÓ KHĂN ?	23
CÁC SỐ ĐIỆN THOẠI QUAN TRỌNG.....	23
TÌNH HUỐNG KHẨN CẤP.....	23
CÁC PHỤC VỤ CHO TÌNH TRẠNG TÂM THẦN VÀ KHỦNG HOẢNG.....	23
CÁC PHÒNG SỨC KHỎE TINH THẦN, TÂM THẦN VÀ PHÒNG HƯỚNG DẪN GIA ĐÌNH.....	23
CÁC NHÀ AN TOÀN.....	24
CÁC VIỆN ĐIỀU TRỊ CAI NGHIỆN (A-KLINIKAT).....	24
TRỢ GIÚP PHÁP LÝ (OIKEUSAPU).....	24
VĂN PHÒNG ĐẠI DIỆN CHO DÂN THIỂU SỐ.....	25
VĂN PHÒNG HƯỚNG DẪN TỊ NẠN.....	25
CÁC LUẬT SƯ TƯ.....	25
TÌM NGƯỜI THÂN TRÊN THẾ GIỚI.....	25
CÁC ĐỊA CHỈ HỮU ÍCH TRÊN INTERNET.....	25

LỜI MỞ ĐẦU

Chào mừng quý vị đến Phần Lan ! Tài liệu hướng dẫn này sẽ cho biết về đời sống và sinh hoạt tại Phần Lan, chẳng hạn như là việc cư ngụ và học tập. Tài liệu hướng dẫn được trình bày một cách tóm tắt về các phục vụ công cộng quan trọng nhất và các quyền lợi về tiền xã hội trong các giai đoạn khác nhau của đời sống.

Người dân nhập cư có nghĩa là những người tị nạn, người di cư, người hồi hương và những người ngoại quốc khác. Người dân nhập cư được các sự phục vụ và các quyền lợi xã hội để cho đời sống tại môi trường mới được dễ dàng. Các quyền hạn và nghĩa vụ của người nhập cư có khác nhau tùy theo người đó từ khu vực kinh tế chung Châu Âu hay từ cộng đồng Châu Âu hoặc từ nơi khác nhập cư đến. Mục đích của các sự phục vụ là làm cho người nhập cư hội nhập được vào đời sống tại Phần Lan và thu thập được những loại kiến thức và các khả năng mà nhờ nó người này trang trải được cuộc sống.

Các văn phòng lao động sẽ giúp đỡ trong các vấn đề đi làm và nơi làm việc. Trong các văn phòng lao động còn có cả các phục vụ dành cho các hãng, xưởng hay cơ quan cung cấp việc làm (työntajantapalvelut) www.mol.fi Các thông tin về đất nước mới cũng có thể tìm thấy tại www.suomi.fi

Hội nhập vào đời sống chính cũ ?

Hội nhập đời sống có nghĩa là: người dân nhập cư thu thập cho mình những loại kiến thức và các khả năng mà nhờ nó người này sinh hoạt được trôi chảy tại quê hương mới và có thể đi làm việc và tham gia vào các hoạt động cộng đồng trên cương vị một thành viên có tư cách bình đẳng.

Các cơ hội được bình đẳng của người nhập cư trong đời sống tại cộng đồng người Phần Lan được dễ dàng hoá bằng luật hội nhập định cư (Luật này có hiệu lực từ 1.5.1999). Những người nhập cư đến Phần Lan sau ngày 1.5.1997, cư trú thường kỳ tại Phần Lan và hiện thất nghiệp đang xin việc làm hoặc đang lãnh trợ cấp an sinh xã hội đều có quyền được làm kế hoạch hội nhập định cư. Bản kế hoạch hội nhập định cư có thể làm tối đa là cho ba năm tới đây.

Trong kế hoạch dự tính sẽ thỏa thuận những việc như: làm thế nào cho người dân nhập cư tiếp thu được khả năng tiếng Phần Lan hoặc tiếng Thụy Điển và các kiến thức căn bản về cộng đồng người Phần Lan. Mục đích của kế hoạch hội nhập đời sống định cư là làm cho sự hội nhập đời sống tại Phần Lan được dễ dàng.

Các chi tiết thêm: www.mol.fi

Quyền được hưởng an sinh xã hội

Người dân nhập cư đến Phần Lan có quyền được hưởng an sinh xã hội căn bản cho đời sống tại Phần Lan từ khi nhập cảnh vào nước, nếu như mục đích của người này là ở lại đây thường kỳ, và nếu như người này có giấy phép được cư trú một năm (nếu trường hợp người ấy đòi hỏi phải có giấy phép này).

Việc di cư sang Phần Lan được xem là thường kỳ nếu như người đó dời cư sang Phần Lan theo diện hồi hương, tị nạn hoặc là người xin nơi cư trú an toàn đã được cấp cho giấy phép có quyền cư trú ít nhất là một năm. Việc cư trú cũng được xem là thường kỳ trong trường hợp sự

nhập cư là vì lý do gia đình hoặc khi người đó có việc làm chính thức dài hạn tại Phần Lan, hay là thời gian đi làm tại đây đã kéo dài ít nhất là hai năm. Người dân nhập cư còn được đòi hỏi phải cư ngụ thật sự tại đây. Những người đến Phần Lan trong thời gian ngắn hạn không được xem là cư ngụ chính thức trong nước. Những người đến Phần Lan chỉ để đi học thông thường cũng không được xem là người cư ngụ chính thức tại Phần Lan, cho nên họ không có các quyền được hưởng an sinh xã hội do Kela cấp.

Các chi tiết cho biết thêm: www.kela.fi

1. Là người dân nhập cư tại Phần Lan

Việc hội nhập vào đời sống cộng đồng người Phần Lan của những người dân nhập cư được đẩy mạnh và làm cho dễ dàng bằng nhiều cách. Tại Phần Lan có 446 tỉnh, thành. Mỗi một người nhập cư sang sống trường kỳ tại Phần Lan đều là cư dân của một tỉnh thành nào đó. Tỉnh, thành là một khu vực do một hay nhiều huyện, quận hợp thành, là nơi xem xét các việc của chung. Kể cả các thành phố cũng là các tỉnh, thành. Tất cả các người dân trong cùng một tỉnh thành phần lớn đều có các quyền lợi và các nghĩa vụ như nhau. Nhiều tỉnh thành còn có cơ quan hay nhân viên chuyên trách tiếp đón người nhập cư, đó là nơi có thể hỏi sự chỉ dẫn hay hướng dẫn. Trong nhiều thành phố còn có nơi gặp gỡ quốc tế, là nơi mà người nhập cư và người Phần Lan có thể gặp gỡ làm quen, trao đổi kinh nghiệm và giải trí.

Có thể yêu cầu trợ giúp phiên dịch

Nếu như khả năng ngôn ngữ không đủ để giải quyết các vấn đề cá nhân của mình, có thể yêu cầu viên chức chính quyền cho trợ giúp phiên dịch. Nhu cầu về thông dịch cần phải báo trước cho viên chức chính quyền biết. Viên chức nhà nước đặt thông dịch. Vấn đề quan trọng là người khách (cần thông dịch) phải có mặt vào giờ đã hẹn. Cũng có thể xin thông dịch đến văn phòng lao động. Công tác của thông dịch chỉ là dịch, có nghĩa là chuyển lời nói từ ngôn ngữ này sang ngôn ngữ khác.

Thông dịch luôn luôn có trách nhiệm bảo mật.

Học ngôn ngữ

Việc tiếp thu được ngôn ngữ của một nước sẽ giúp ích cho sự hội nhập và làm cho việc giải quyết các tình huống thường nhật được dễ dàng hơn. Ở Phần Lan có hai quốc ngữ là tiếng Phần Lan và tiếng Thụy Điển. Khi đi làm thì việc biết tiếng Phần Lan là việc tối cần thiết. Những người dân nhập cư đã trưởng thành có thể học ngôn ngữ tại các trung tâm giáo dục thành niên (aikuis-koulutuskeskus), tại các trường cấp III thành niên (aikuislukio), tại các trường bình dân học vụ (kansalais- ja työväenopisto) cũng như tại các trung tâm dạy ngôn ngữ của các trường đại học và viện đại học. Từ văn phòng lao động bạn sẽ biết thêm được về các khóa học ngôn ngữ.

Các thông tin cũng có tìm thấy ở trên các mạng (nettisivu) của các trường khác nhau và qua mạng của Tổng nha giáo dục www.oph.fi

Phụ nữ và nam giới đều đi làm

Tại Phần Lan trên nguyên tắc thì cả nam giới lẫn phụ nữ đều có cơ hội tìm nghề nghiệp và nơi làm việc. Thường thì cả người phụ nữ cũng đi làm việc bên ngoài gia đình.

Nếu như việc kiếm việc làm có khó khăn thì nên hỏi cho rõ về sinh hoạt của những người thất nghiệp. Các văn phòng lao động sẽ giúp đỡ trong việc tìm kiếm chỗ làm và xin đi học. Cũng có thể hỏi các vấn đề cho việc mở cơ sở làm ăn riêng. Kể cả các chủ cơ sở làm việc cũng có thể liên hệ với văn phòng lao động. Các cơ sở làm ăn của người dân nhập cư đều được tài trợ trên cùng điều kiện như các cơ sở làm ăn của người phần lan. Chính phủ Phần Lan có công ty tài trợ riêng là Finnvera Oyj. Công ty này sẽ thúc đẩy việc thành lập cơ sở làm ăn bằng cách cung cấp cho sự bảo đảm (khi vay tiền cho công ty) và cho sự bảo đảm (sẽ thu được tiền) khi xuất khẩu hàng hoá.

Các chi tiết biết thêm: www.finnvera.fi

Các phục vụ của văn phòng lao động

Văn phòng lao động là các văn phòng của nhà nước tổ chức, đó là những nơi giúp đỡ chẳng hạn như trong các việc: xin việc làm và bổ nhiệm công tác, an sinh thất nghiệp, chọn ngành nghề và dự tính kế hoạch cao tốc, ghi danh đi học và khởi xướng thiết lập cơ sở làm ăn. Một số các văn phòng lao động có đặc biệt các nhân viên chuyên trách phục vụ cho những người dân nhập cư. Các vấn đề về giấy phép làm việc cũng có thể hỏi ở các văn phòng lao động. Tất cả các phục vụ của văn phòng lao động đều miễn phí.

Các cơ quan làm việc thường thông báo cho văn phòng lao động biết một phần lớn đáng kể của số lượng các chỗ làm đang cần người. Ngoài các văn phòng lao động ra còn có thể tìm việc làm qua các mạng lưới khác như là: xem các thông báo trên báo chí và liên lạc thẳng đến các cơ sở làm việc.

Khi tìm việc làm bạn vừa có thể sử dụng sự phục vụ trực tiếp của nhân viên hướng dẫn của văn phòng lao động, vừa có thể tự mình phục vụ. Kể cả người đang đi làm lẫn người đang thất nghiệp đều có thể tìm việc làm bằng cách đăng ký tìm việc. Người đã đăng ký tìm việc làm sẽ được sự giúp đỡ cố vấn của nhân viên hướng dẫn tại văn phòng lao động trong vấn đề tìm việc làm. Trường hợp nếu như người xin việc làm cần bổ túc thêm cho khả năng tìm việc của mình thì người này có thể xin đi học các khóa học cách tìm việc làm (työnhakukurssi) do văn phòng lao động tổ chức.

Đường dây làm việc (Työlinja) cũng là một đường dây giúp đỡ cho người tìm việc làm.. Có thể điện thoại tới Đường dây làm việc từ thứ hai - thứ sáu lúc 8.00 - 19.00 giờ với giá điện thoại địa phương từ khắp nơi trên toàn quốc (8,21 snt/một lần gọi + 1,47 snt/phút, từ điện thoại di động thì 29,26 snt/phút). Các nhân viên hướng dẫn lao động của Đường dây làm việc sẽ phục vụ và hướng dẫn theo từng cá nhân tại số điện thoại của chúng tôi là: 0203 66066, 0203 66022, 0203 66077 và 0203 60011.

Những thắc mắc về các phục vụ của văn phòng lao động và các phục vụ - www.mol.fi của bộ lao động có thể trình bày gửi về địa chỉ tyolinja@mol.fi

Người mới, cách sống khác nhau

Cách tự nhiên hơn để hiểu biết về lối sống của một đất nước mới là làm quen với những người khác. Có thể kết tạo các mối quan hệ với người phần lan trong các khu vực lân cận, chẳng hạn

như trong sân chơi của khu nhà hoặc với bạn chơi cùng cặp của các môn giải trí khác nhau, như là trong các đội thể thao và trong các nhóm học của các học viện. Kể cả các hội đoàn khác nhau cũng có thể có các hoạt động ái hữu và những nhóm giải trí tại khu vực cư trú của bạn. Các quý phụ mẫu nên tham gia ngay từ đầu các hoạt động của nhà trường và các nhà trẻ dành cho các phụ mẫu.

Gia đình, bà con và bạn bè là nguồn nâng đỡ tốt nhất của người dân nhập cư trong môi trường sống mới. Khi sống xa quê hương thì sẽ nhanh chóng thấy rằng tiếng mẹ đẻ, tập quán sinh sống của nhóm người mình, thức ăn, âm nhạc và sự liên hệ qua lại thật quan trọng làm sao.

Tại nhiều địa phương có các hội ái hữu và các hội đoàn của những người dân nhập cư hoạt động. Hội hồng thập tự Phần Lan (SPR) sẽ giúp đỡ khi cần tìm người nâng đỡ (tukihenkilö) hoặc bạn gia đình (ystäväperhe). Các người bạn hay các bạn gia đình thì muốn làm quen với người tị nạn, với những người dân nhập cư khác và giúp đỡ họ trong khi bắt đầu một cuộc sống mới.

Các chi tiết biết thêm: www.redcross.fi

2. Địa phương cư ngụ và việc cư ngụ

Mỗi một người dân nhập cư sống trường kỳ tại Phần Lan đều có địa phương cư ngụ riêng ngay sau khi người này đã được ghi tên vào sổ bộ đăng ký dân số là cư trú trường kỳ. Vì vậy cần phải làm giấy báo chuyển hộ khẩu (muuttoilmoitus) gửi cho tòa thị chính (maistraatti).

Các chi tiết biết thêm về việc đăng ký hộ khẩu hỏi tại tòa thị chính, địa chỉ liên lạc của tòa thị chính tìm từ quyển niên giám điện thoại (puhelinluettelo) của địa phương cư ngụ tại mục tòa thị chính (maistraatti).

Thông báo chuyển địa chỉ cũng có thể thực hiện qua điện thoại 0203 456 456 (bằng tiếng phần lan) hoặc 0203 457 457 (bằng tiếng Thụy Điển) và trên mạng internet www.vaestorekisterikeskus.fi hoặc trong bưu điện www.posti.fi

Các quyền lợi của người dân tại địa phương

Mỗi người công dân Phần Lan đã tròn mười tám tuổi đều có quyền bầu cử trong những cuộc tổng tuyển cử và dân cử cấp nhà nước. Mỗi người công dân Phần Lan và người ngoại kiều sống trường kỳ tại Phần Lan đã tròn mười tám tuổi đều có quyền bỏ phiếu trong các cuộc bầu cử và dân cử cấp địa phương.

Các chi tiết biết thêm: www.finlex.fi

Tại Phần Lan, quốc hội, tổng thống cộng hòa, ủy ban lãnh đạo tỉnh/thành và các ủy viên (16) làm việc cho Nghị viện của khối cộng đồng Châu Âu, được tuyển chọn bằng các cuộc tổng tuyển cử.

Các chi tiết biết thêm: www.suomi.fi

Việc cư ngụ - tại nhà do mình làm chủ hoặc tại nhà mượn

Đa số người Phần Lan sống tại nhà do mình làm chủ do họ mượn tiền để mua. Tiền mượn thường được mượn từ ngân hàng và phải trả tiền lãi. Nên yêu cầu các ngân hàng làm cho bạn bản tính về thời gian mượn và cách trả tiền.

- **Nhà mượn**

Các viên chức nhà nước sẽ sắp xếp cho những người tị nạn và một số người dân nhập cư căn nhà đầu tiên được mượn trường kỳ. Sau đó thì nhà cửa phải tự mình kiếm.

Ngoài tỉnh/thành cho mượn nhà ra còn có các công ty bảo hiểm, các hội thánh cũng như các công ty và các tập đoàn khác nhau cho mượn nhà. Các ký túc xá học sinh do công ty địa ốc (asuntosäätiö) học sinh cho mượn. Cũng có thể mượn nhà từ tư nhân hoặc từ người trung gian. Trường hợp này thường phải trả một số tiền nào đó để thế chân hoặc đóng tiền nhà trước.

Khi chuyển đến nhà mới, nên tìm hiểu các nội quy của chung cư. Trong đó có nói về các sự hướng dẫn và nội quy chung của chung cư.

- **Hợp đồng mượn nhà**

Người mượn nhà sẽ làm hợp đồng mượn nhà với người cho mượn nhà. Trong hợp đồng sẽ quy định số tiền mượn và cách trả tiền mượn nhà. Tiền mượn nhà thường được trả trước vào đầu tháng. Ngoài ra trong hợp đồng còn ghi sẽ cho mượn nhà tới khi nào. Hợp đồng cũng có thể được làm với thời hạn vô định. Nếu như không đóng tiền nhà đúng hạn hoặc sinh hoạt của người mượn nhà gây phiền phức xung quanh thì chủ nhà có thể hủy bỏ hợp đồng mượn nhà. Trường hợp như vậy thì người mượn nhà phải lập tức dọn ra khỏi nhà. Hợp đồng mượn nhà cũng có thể hủy bỏ một cách nhanh chóng. Các vấn đề cho mượn nhà đã được quy định trong luật cho mượn nhà. Trong những trường hợp tranh chấp thì có thể nhờ sự trợ giúp pháp lý từ các văn phòng trợ vấn pháp lý.

3. An sinh xã hội do diện cư trú và an sinh xã hội khác

Sự an sinh xã hội quy định theo luật pháp của Phần lan được phân chia theo diện cư trú và sự an sinh xã hội do có đi làm.

Sự an sinh xã hội cho diện cư trú là sự bảo đảm an sinh tối thiểu cho người hưu trí và sự bảo đảm thu nhập cho người bị bệnh và người thất nghiệp đồng thời trợ cấp cho cho các gia đình có những phí tổn vì có con nhỏ. Phần lớn số an sinh xã hội của người phần lan nằm trong số an sinh cấp theo diện cư trú: Các trợ cấp này hầu như chỉ trả cho những người cư trú tại Phần Lan. Nói chung thì sự an sinh theo diện cư trú gồm trợ cấp của Kela giải quyết, các phục vụ y-tế và xã hội do địa phương tổ chức, các tiền thất nghiệp do các quỹ công đoàn trả và bảo hiểm sức khỏe của các ngân quỹ sở làm phụ trách.

Cũng có thể có quyền được hưởng an sinh xã hội do quy định hoặc do hợp đồng ký kết với liên hiệp quốc. Đó là luật về quyền hưởng an sinh xã hội của cộng đồng Châu âu và các hiệp ước về an sinh xã hội. Khi áp dụng các luật về an sinh xã hội quốc tế thì thông thường điểm then chốt để quyết định là: hiện người đó đang làm việc tại nơi nào - chớ không phải việc

người đó đang sống tại đâu. Các thông tin chi tiết hơn về các quy định của khối EY và các hiệp ước về an sinh xã hội cũng như các sự ảnh hưởng của chúng đối với quyền hưởng an sinh xã hội có thể hỏi tại các văn phòng Kela.

Khi Kela giải quyết việc được hưởng an sinh xã hội thì người được xem là cư dân tại Phần Lan là người hiện đang có căn hộ và nhà ở chính thức tại đây, đồng thời người này thường xuyên cư ngụ chính tại đây.

Khi xin quyền hưởng sự an sinh xã hội diện cư trú thì phải xin tại Kela bằng mẫu đơn Y77. Đơn xin này phải nộp cho văn phòng Kela tại địa phương cư ngụ của người xin. Người xin sẽ được Kela cấp cho giấy quyết định và quyết định này có quyền khiếu nại. Nếu như quyết định là ưng thuận thì người xin sẽ được gửi cho thẻ Kela. Các trợ cấp khác có thể xin bằng các mẫu đơn riêng.

Nếu một người được xem là cư dân tại Phần Lan thì người này có quyền xin các trợ cấp sau đây do Kela trả cũng giống như những người khác hiện đang sống trong nước:

- ❖ phụ cấp trẻ em (lapsilisä)
- ❖ trợ cấp sản phụ (äitiysavustus)
- ❖ nhật bổng bệnh (sairauspäiväraha)
- ❖ tiền phụ mẫu (vanhempainpäiväraha)
- ❖ tiền bồi thường điều trị bệnh của bảo hiểm sức khỏe
- ❖ tiền thất nghiệp và trợ cấp lao động (työttömyyspäiväraha ja työmarkkinatuki)
- ❖ trợ cấp chăm sóc con (lapsen hoitotuki)
- ❖ trợ cấp người tàn tật (vammaistuki)
- ❖ phục hồi chức năng và tiền đi phục hồi chức năng do Kela sắp xếp
- ❖ tiền hưu trí nhân dân và hưu trí gia đình
- ❖ trợ cấp cư trú cho người hưu trí và trợ cấp cư trú công chúng
- ❖ trợ cấp chăm sóc con tại nhà và gửi con tư nhân (kotihoidon ja yksityisen hoidon tuki)
- ❖ trợ cấp lộ phí đi học (koulumatkatuki)

Các chi tiết thêm: www.kela.fi

An sinh xã hội do có đi làm là các khoảng tiền hưu trí tính theo lương, bảo hiểm tai nạn cùng với bảo hiểm phòng khi bị tai nạn lao động hay bệnh nghề nghiệp. An sinh xã hội cho người làm việc được đảm trách bởi các công ty bảo hiểm tư nhân và Trung tâm an sinh hưu bổng (Eläketurvakeskus).

Các quyền lợi hưởng từ Kela

Tất cả những người sinh sống thường kỳ tại Phần Lan đều thuộc vào diện được bảo hiểm bệnh tật. Kela sẽ trả bồi thường một phần tiền phí tổn đi nha sĩ tư, chi phí khám bệnh và điều trị ở bệnh viện tư kể cả các chi phí thuốc trị bệnh. Ngoài ra theo hệ thống bảo hiểm bệnh tật còn được quyền hưởng nhật bổng bệnh (tiền nghỉ bệnh) cùng với tiền hộ sản (äitiysraha), tiền phụ sản (isyysraha) và tiền phụ mẫu (vanhempainraha).

- **Nhật bổng bệnh** (sairauspäiväraha)

Nếu bác sĩ xác định là người công nhân/viên chức (16-64 tuổi) trong một thời gian dài không có khả năng làm việc thì người này sẽ được trả cho nhật bổng bệnh trong thời gian người đó bị bệnh. Thời gian tự chịu, là thời gian không được trả tiền khoảng hai tuần (ngày bị bệnh và chín ngày làm việc sau đó). Số tiền nhật bổng bệnh được tính theo mức lương và tiền này phải đóng thuế. Nhật bổng chỉ được trả tối đa là 300 ngày. Nếu như người bệnh trước đây không có thu nhập hoặc thu nhập quá ít thì nhật bổng sẽ được trả theo số tối thiểu, nếu như căn bệnh kéo dài hơn 55 ngày.

- **Bồi hoàn tiền thuốc**

Thuốc do các nhà thuốc tây bán. Một số thuốc đòi hỏi phải có toa thuốc do bác sĩ ghi, một số thì không cần. Bảo hiểm y tế trên thực tế nghĩa là Kela sẽ bồi thường một phần (tính từ giá) tiền thuốc của bác sĩ ghi cho. Có một vài loại thuốc cần thiết để trị những bệnh khó khăn được bồi thường hầu như toàn bộ.

- **Trợ cấp cư trú**

Kela sẽ trả trợ cấp cư trú cho người có thu nhập kém mà số trợ cấp sẽ tùy theo số người và thu nhập của gia đình, chi phí ở và diện tích căn nhà. Người hưu trí có tiền trợ cấp cư trú riêng, sinh viên học sinh có phụ cấp cư trú. Tình trạng cư trú và quan hệ gia đình của sinh viên học sinh có ảnh hưởng đến việc người này được phụ cấp cư trú của học sinh (opiskelijan asumislisä) hay trợ cấp cư trú công chúng (yleinen asumistuki).

Phục vụ y tế của người đi làm (Työterveyshuolto)

Các cơ sở làm việc sẽ tổ chức các phục vụ y tế cho nhân viên của mình. Về các phục vụ y tế cho người đi làm có thể hỏi tại cơ sở làm việc của mình.

Bảo hiểm tai nạn

Tất cả các cơ sở làm việc đều phải mua bảo hiểm tai nạn cho nhân viên của mình. Nó sẽ trả cho sự mất thu nhập lương do bị tai nạn lao động và bị bệnh nghề nghiệp, ngoài ra còn trả cho các phí tổn điều trị và các phí tổn khác.

Trường hợp bị tử vong thì sẽ trả cho thân nhân tiền hưu trí gia đình (perhe-eläke) và trợ cấp mai táng (hautausavustus).

Các quyền lợi khi thất nghiệp

Nếu bị thất nghiệp hoặc mãn học mà chưa có cơ sở làm việc, nên thông báo tìm việc làm tại văn phòng lao động. Để được các quyền lợi của người thất nghiệp thì phải có tên đăng ký ngoài phòng lao động. Kể cả thời gian tự chịu là khoảng thời gian không được trả tiền thất nghiệp cũng được tính từ ngày thông báo đăng ký ngoài văn phòng lao động. Kela sẽ trả tiền an sinh thất nghiệp. Tiền an sinh tính theo lương có nghĩa là tiền thất nghiệp tính theo lương sẽ do các quỹ thất nghiệp của công đoàn trả cho các đoàn viên của họ.

- **Nhật bổng thất nghiệp** (Työttömyyspäiväraha)

Người thất nghiệp đang xin việc làm có thể nhận tiền nhật bổng thất nghiệp căn bản từ Kela nếu như người này đã từng đi làm việc được mười tháng trong thời gian hai năm bốn tháng (28 tháng) vừa qua hoặc người này đã làm cơ sở làm ăn riêng được hai năm trong thời gian bốn năm trước khi thất nghiệp. Người xin phải là người đang tìm việc làm cả ngày, 17-64 tuổi và có khả năng làm việc. Người này phải là người đã có đăng ký tìm việc

làm tại văn phòng lao động. Nhật bổng thất nghiệp được trả tối đa là 500 ngày. Số tiền nhật bổng cho tất cả mọi người đều giống nhau và tiền này phải đóng thuế.

- **Trợ cấp lao động (Työmarkkinatuki)**

Người nhập cư được trả trợ cấp lao động trong thời gian ba năm đầu ở tại Phần Lan bằng tiền trợ cấp hội nhập định cư (kotoutumistuki). Để được tiền trợ cấp hội nhập định cư đòi hỏi người nhập cư đã có cùng văn phòng lao động và xã hội địa phương lập bản kế hoạch hội nhập định cư (kotoutumissuunnitelma). Khi người thất nghiệp không còn được lãnh tiền thất nghiệp tính theo lương hoặc khi người thất nghiệp không có quyền được lãnh nhật bổng thất nghiệp nữa thì người này sẽ được Kela trả cho tiền trợ cấp lao động. Người xin phải là người đang tìm việc làm cả ngày, 17-64 tuổi và có khả năng làm việc. Người này phải là người đã có đăng ký tìm việc làm tại văn phòng lao động. Đối với người thất nghiệp dưới 25 tuổi đang xin việc làm thì đòi hỏi phải có trình độ nghề nghiệp hoặc là người này đã không có từ chối công việc hay chương trình học được giới thiệu cho họ. Việc trả tiền trợ cấp lao động không có giới hạn về thời gian tối đa. Thu nhập của người phối ngẫu có thể làm giảm bớt số lượng tiền trợ cấp hoặc cắt đứt toàn bộ số tiền trợ cấp. Tiền trợ cấp này phải đóng thuế.

- **Nhật bổng thất nghiệp tính theo lương**

Các quỹ thất nghiệp của các công đoàn nghề nghiệp sẽ trả cho các đoàn viên bị thất nghiệp của họ tiền nhật bổng. Số tiền đó được tính theo số lương nhận được trước khi bị thất nghiệp và nó thường nhiều hơn tiền thất nghiệp do Kela trả. Tiền này được cấp khoảng hai năm. Điều kiện bắt buộc là công nhân viên chức này đã là đoàn viên của quỹ thất nghiệp ít nhất là mười tháng trước khi thất nghiệp và người này đã có đóng tiền đoàn phí. Vì vậy nên hỏi ngay khi vào làm việc là có thể gia nhập làm đoàn viên của quỹ thất nghiệp nào.

Tiền hưu trí

Thu nhập của những người già cả tại Phần Lan được bảo đảm bằng tiền hưu trí nhân dân và tiền hưu trí lao động. Quyền được hưởng tiền hưu trí của người ngoại quốc bị tùy thuộc vào thời gian cư trú và làm việc tại Phần Lan. Bạn có thể hỏi tại văn phòng Kela về việc người cao niên hoặc bị tàn tật trong gia đình của bạn có thể được lãnh tiền hưu trí và tiền hưu trí được khoảng bao nhiêu. Nếu như không được cấp tiền hưu trí, người cao niên có thể xin trợ cấp an sinh xã hội của địa phương. Tất cả các tiền hưu trí đều phải đóng thuế. Người chỉ được lãnh tiền hưu trí nhân dân thì trên thực tế không phải đóng thuế. Tuổi về hưu chung tại Phần Lan là 65 tuổi. Những người hưu non có khả năng được chuyển sang hưu trí chính thức sớm hơn lứa tuổi về hưu chung, nhưng trường hợp này thì số tiền hưu trí có thể ít hơn. Các hình thức hưu trí chủ yếu là hưu trí nhân dân và hưu trí lao động. Ngoài ra với vài điều kiện nhất định có thể trả tiền hưu trí gia đình và hưu trí thất nghiệp. Kela trả tiền hưu trí nhân dân, tiền hưu trí lao động do có đi làm được các viện hưu trí lao động trả. Tiền hưu trí do mất sức lao động được trả cho những người dưới 65 tuổi khi người đó vì bị bệnh hay bị tàn tật mà không có khả năng làm công việc trước đây hay công việc khác tương tự. Tiền hưu trí thường được trả khi hết được lãnh nhật bổng bệnh, có nghĩa là một năm sau khi bị mất khả năng lao động. Người hưu trí cũng có thể được trợ cấp cư trú, mà số trợ cấp đó được tính tùy theo tổng số tất cả các thu nhập và chi phí cư trú của người đó. Ngoài ra còn có thể trả trợ cấp chăm sóc (hoitotuki). Mục đích của trợ cấp này là để trợ giúp cho sự sinh sống và sự chăm sóc tại nhà của người hưu trí và người tàn tật. Trợ cấp cư trú và trợ cấp chăm sóc khỏi phải đóng thuế.

- **Tiền hưu trí nhân dân (Kansaneläke)**

Những người ngoại quốc sống trường kỳ tại Phần Lan được tiền hưu trí nhân dân, nếu như họ đã sống ở Phần Lan trong một thời gian tối thiểu nhất định (thời gian đòi hỏi dài nhất là 5 năm liên tục). Số lượng tiền hưu trí được tính căn cứ theo các khoảng tiền hưu trí khác và thời gian đã sống tại Phần Lan. Địa phương cư trú và mối quan hệ gia đình cũng có ảnh hưởng đến số lượng tiền hưu trí.

- **Tiền hưu trí lao động (Työeläke)**

Người làm việc về hưu sẽ được tiền hưu trí lao động. Số lượng tiền hưu trí tùy thuộc vào số năm làm việc và số lương của người này. Tiền hưu trí lao động được tích lũy một số lượng nhất định đối với từng năm làm việc. Trách nhiệm của các cơ quan làm việc là lo trả các khoảng tiền hưu trí lao động theo luật pháp quy định, mà một phần do cơ quan làm việc trả và một phần trả thẳng từ tiền lương của người đi làm.

Trợ cấp đặc biệt của người nhập cư

Từ tháng mười năm 2003 trở đi sẽ có hình thức trợ cấp về mặt kinh tế mới được ban hành, trợ cấp này sẽ bảo đảm kinh tế trong thời gian dưỡng già và thời gian mất sức lao động của những người dân nhập cư đang sống tại Phần Lan, là những người mà không có cách nào khác hơn là cách xin trợ cấp an sinh xã hội của địa phương một cách trường kỳ. Những người Inkeri gốc phần lan hồi hương thuộc nhóm người đông nhất, là những đối tượng thuộc diện nhận tiền trợ cấp đặc biệt đã được (chính phủ) thông qua. Trợ cấp đặc biệt là loại trợ cấp xã hội suy xét theo nhu cầu thuộc vào khâu chăm sóc xã hội. Điều kiện để được nhận trợ cấp này là phải được ít nhất 65 tuổi hoặc không có khả năng làm việc. Ngoài ra còn đòi hỏi người nhận trợ cấp phải sống ở Phần Lan ít nhất là năm năm liên tục trước khi bắt đầu được tiền trợ cấp đặc biệt. Số tiền trợ cấp đặc biệt tối đa bằng với số tiền hưu trí nhân dân hưởng trọn và người lãnh không phải đóng thuế. Số lượng tiền trợ cấp bị tùy thuộc vào các thu nhập của người lãnh kể cả các thu nhập của người phối ngẫu và tài sản của người này và người phối ngẫu. Viện hưu bổng nhân dân (Kela) sẽ phụ trách việc tiến hành xin trợ cấp đặc biệt.

Các chi tiết biết thêm: www.kela.fi

Trợ cấp an sinh xã hội

Trợ cấp an sinh xã hội là phần trợ cấp trong trường hợp đối cùng về mặt kinh tế. Mục đích của nó là bảo đảm phần thu nhập đồng thời thúc đẩy khả năng tự lực cánh sinh. Người được hưởng trợ cấp an sinh xã hội là người khi không có đủ thu nhập từ việc làm hay từ các khoảng trợ cấp thu nhập của nơi khác. Số lượng tiền trợ cấp an sinh xã hội được tính theo các thu nhập và tiền dư nằm trong quyền sử dụng của người này. Các chi tiết biết thêm hỏi từ văn phòng xã hội.

Địa vị và quyền hạn của người khách (người dân) đối với phục vụ của xã hội

Người khách (người dân) có quyền được nhận sự chăm sóc về mặt xã hội và sự đối xử tốt mà không có sự phân biệt. Luật về khách của ngành phục vụ xã hội (sosiaalihuollon asiakaslaki) có tác dụng đến tất cả các ngành xã hội. Trên nguyên tắc chính thì người khách có quyền biết các chi tiết có liên quan đến mình. Nhưng người này cũng có trách nhiệm thông báo các chi tiết về mình cho nhân viên chính quyền biết. Các nhân viên chính quyền đều có trách nhiệm bảo mật. Điều này có nghĩa là các chi tiết có tính tin cậy không cho người nào bên ngoài biết, kể cả thân nhân.

Các chi tiết biết thêm hỏi từ văn phòng xã hội và xem từ quyển hướng dẫn Địa vị và quyền hạn của người khách (người dân) đối với phục vụ của xã hội. Quyển hướng dẫn lấy từ văn phòng xã hội. Nó cũng có trên internet www.stm.fi. Quyển hướng dẫn đã được dịch sang tiếng Thụy Điển, tiếng Đức, tiếng Nga, tiếng Anh và tiếng Somali. Nó được viết với lối văn dễ hiểu bằng tiếng Phần Lan và tiếng Thụy Điển.

Người đại diện xã hội (sosiaaliamies)

Trong mỗi địa phương có người đại diện xã hội. Nếu như người khách không hài lòng về sự phục vụ hay sự đối xử mà mình đã nhận được, thì người này có thể liên hệ tới người đại diện xã hội.

Người đại diện xã hội sẽ hướng dẫn và giúp đỡ cho các người khách của xã hội. Người này sẽ cho biết về các quyền hạn của người khách (người dân) và theo dõi các sự đối xử với khách(dân) tại địa phương như thế nào. Từ văn phòng xã hội của địa phương cư ngụ sẽ cho biết làm cách nào liên hệ được tới người đại diện xã hội.

4. Các thời gian nghỉ phép của gia đình

Vì sự sinh con và nuôi con mà cha mẹ có quyền được nghỉ phép gia đình, đó là nghỉ hộ sản (äitiysvapaa), nghỉ phụ sản (isyysvapaa), nghỉ phép phụ mẫu (vanhempainvapaa) (kể cả nghỉ một phần) và nghỉ trông con (hoitovapaa) (kể cả nghỉ tạm thời và nghỉ một phần). Trong thời gian nghỉ hộ sản, phụ sản và nghỉ phép phụ mẫu thì Kela sẽ trả tiền/nhật bổng phụ mẫu (vanhempainpäiväraha), mà số lượng tiền tùy thuộc vào các thu nhập của cha mẹ. Đối với các cha mẹ không có đi làm thì sẽ trả theo các ngày hành chánh số tiền ngày/nhật bổng thấp nhất. Thời gian nghỉ trông con sẽ trả trợ cấp nuôi con (kotihoidon tuki). Các tiền/nhật bổng phụ mẫu và trợ cấp nuôi con đều có đóng thuế.

Nghỉ hộ sản

Nghỉ hộ sản bắt đầu vào khoảng một tháng trước ngày dự trù sinh đứa bé. Thời gian nghỉ là 105 ngày hành chánh. Thời gian nghỉ hộ sản sẽ được Kela trả tiền hộ sản cho người mẹ, nếu như người mẹ đã ở Phần Lan được ít nhất là 180 ngày trước ngày dự trù sinh đứa bé.

Nghỉ phụ sản (Isyysvapaa)

Người cha có quyền nghỉ phép phụ sản 18 ngày hành chánh trong thời gian trả tiền nghỉ phép phụ mẫu và nghỉ hộ sản. 18 ngày hành chánh này có thể lấy tối đa trong bốn đợt nghỉ. Ngoài thời gian này ra người cha còn có thể được nghỉ phụ sản thêm từ 1 -12 ngày hành chánh nếu như ông ta lấy ít nhất 12 ngày hành chánh để nghỉ trong thời kỳ cuối của thời gian trả tiền nghỉ phép phụ mẫu. Đó là lúc người mẹ có thể trở lại làm việc hoặc lấy ngày nghỉ phép thường niên. Trong thời gian nghỉ phụ sản Kela sẽ trả tiền phụ sản nếu như người cha nghỉ làm và giữ con ở nhà.

Nghỉ phép phụ mẫu (Vanhempainvapaa)

Thời gian nghỉ phép phụ mẫu sẽ bắt đầu ngay lập tức sau khi hết thời gian trả tiền nghỉ hộ sản và nó kéo dài 158 ngày hành chánh. Trong thời gian nghỉ phép phụ mẫu sẽ được trả tiền phụ mẫu hoặc cho người mẹ hoặc cho người cha. Cha mẹ tự thỏa thuận với nhau là ai sẽ chăm sóc

con ở nhà. Cha mẹ cũng có thể chia nhau thời gian nghỉ phép phụ mẫu. Nghỉ phép phụ mẫu cũng có thể lấy một phần, là trường hợp mà người cha và người mẹ thay phiên nhau chăm sóc con tại nhà và đi làm việc vài tiếng một ngày (osa-aikatyö). Một trong hai người có thể chăm sóc con buổi sáng còn người kia thì buổi chiều hoặc việc giữ con và ngày đi làm có thể chia ra một ngày đi làm, một ngày giữ con hoặc một tuần đi làm, một tuần giữ con. Người cha và người mẹ thỏa thuận với cơ quan làm việc về việc chuyển sang làm vài giờ. Hợp đồng làm việc ngắn ngày phải được làm ít nhất là cho hai tháng.

Nghỉ trông con (Hoitovapaa)

Cha mẹ có con dưới 3 tuổi thì có quyền ở nhà chăm sóc con mà không bị cắt đứt việc làm. Có quyền trở lại làm việc với các điều kiện như trước đây. Nghỉ trông con có thể được lấy từ khi hết thời gian nghỉ phép phụ mẫu và nghỉ thêm phụ sản và có thể nghỉ cho tới khi đứa con nhỏ nhất được ba tuổi. Thời gian nghỉ trông con sẽ được Kela trả trợ cấp nuôi con (kotihoidon tuki).

Nghỉ trông con một phần (osittainen hoitovapaa) có thể được cho đến hết năm mà đứa con bắt đầu vào học trường tiểu học. Trong thời gian nghỉ trông con một phần thì cha mẹ chuyển sang làm việc ngắn ngày một cách tạm thời. Thời gian nghỉ trông con một phần sẽ được trả một phần tiền trợ cấp nuôi con.

Khi trẻ con dưới 10 tuổi bị bệnh đột ngột thì người cha hay người mẹ có quyền được nghỉ trông con tạm thời tối đa là bốn ngày làm việc. Quyền được chăm sóc con bị bệnh đòi hỏi cả hai cha mẹ đều có đi làm việc bên ngoài gia đình.

Phụ cấp thiếu nhi (Lapsilisä)

Phụ cấp thiếu nhi sẽ được trả theo từng đứa con dưới 17 tuổi đang sống tại Phần Lan cho cha mẹ của nó. Số lượng tiền phụ cấp thiếu nhi tùy thuộc vào số lượng con. Người một mình nuôi con sẽ được thêm phần phụ trội cho từng đứa con. Phụ cấp thiếu nhi không có đóng thuế. Phụ cấp thiếu nhi xin tại Kela.

Trợ cấp sản phụ (Äitiysavustus)

Người mẹ đang mang thai hiện ở tại Phần Lan có quyền được hưởng trợ cấp sản phụ vào cuối thời kỳ mang thai. Việc được trợ cấp sản phụ đòi hỏi người mẹ đã phải đi phòng hướng dẫn (neuvola) hoặc gặp bác sĩ để kiểm tra sức khỏe trước khi có thai được đủ bốn tháng. Trợ cấp sản phụ được lãnh hoặc bằng thùng quà sản phụ hoặc bằng tiền không có đóng thuế. Trị giá của thùng quà thường là lớn hơn so với số tiền cấp cho. Trong thùng quà gồm có các quần áo baby chất lượng cao và các dụng cụ chăm sóc. Việc khởi đầu chăm sóc em bé sẽ được tốt đẹp với sự giúp ích của các đồ vật này.

5. Giữ trẻ ban ngày và giáo dục mầm non

Giữ trẻ ban ngày có nghĩa là giữ trẻ bên ngoài gia đình. Giáo dục mầm non là sự giáo dục, dạy dỗ và chăm sóc tại nhà trẻ. Mục đích của việc giữ trẻ ban ngày và giáo dục mầm non là giúp đỡ cha mẹ trong việc giáo dục trẻ con và cùng với các gia đình đẩy mạnh sự phát triển trí tuệ, thể chất và sự học hỏi của đứa trẻ. Đồng thời đứa trẻ được các bạn để chơi và làm quen với

cách sống và ngôn ngữ của người phần lan. Tại nhà trẻ còn giúp đỡ cho văn hóa và tiếng mẹ đẻ của trẻ em bởi vì việc đưa trẻ biết được tiếng mẹ đẻ của nó là việc quan trọng. Các bậc cha mẹ lúc nào cũng có thể thảo luận và đề bạt các mong muốn của mình với ban nhân viên nhà trẻ về các vấn đề có liên quan với con của mình.

Nhà giữ trẻ ban ngày hay nhà giữ trẻ gia đình ?

Địa phương cư ngụ sẽ sắp xếp chỗ giữ trẻ ban ngày cho trẻ em dưới tuổi đi học. Chỗ giữ trẻ thường được sắp xếp hoặc trong nhà trẻ (päiväkoti) hoặc trong nhà giữ trẻ gia đình (perhepäivähoito). Trong nhà trẻ (päiväkoti) thì trẻ em sẽ được giữ trong các nhóm có những nhân viên có trình độ chuyên nghiệp. Trong nhà giữ trẻ gia đình thì người giữ trẻ gia đình lãnh lương của địa phương sẽ chăm sóc một nhóm vài đứa trẻ tại nhà của người này. Ngoài nhà giữ trẻ của địa phương ra còn có các nhà trẻ và các các người giữ trẻ tại gia tư nhân. Đứa trẻ có thể ở trong nhà trẻ cả ngày, một phần ngày hoặc vài ngày trong tuần. Tại các địa phương lớn còn có các nhà trẻ mở cửa suốt ngày đêm. Các nơi đó dành cho các con của những người đi làm việc theo ca.

Các công viên vui chơi

Ngoài nhà trẻ ra còn có các công viên vui chơi do địa phương quản lý, là nơi có thể đến mà không cần báo trước và miễn phí. Ban nhân viên của công viên vui chơi sẽ tổ chức chương trình cho trẻ em. Trẻ em dưới 4 tuổi cần có người nhà theo coi chừng. Trong một số công viên vui chơi có các cô giữ trẻ có thể coi con nít trong một thời gian nhất định với một số tiền công phải trả riêng.

Các nhà trẻ cho đến tự do

Trong nhiều địa phương có các nhà trẻ mở cửa cho đến tự do do địa phương quản lý. Đến nơi đó cũng không cần báo trước và được miễn phí. Tại các nhà trẻ mở cửa tự do thì cha mẹ cùng tham gia tự mình giữ con. Tại các nơi này được các sự khuyến khích và giúp đỡ trong việc chăm sóc con và gặp gỡ các người lớn khác.

Giữ trẻ trong thời gian đi học chương trình căn bản của người dân nhập cư

Khi địa phương đón nhận người tị nạn, họ sẽ tổ chức cho các người cha mẹ chương trình học căn bản dài một năm. Trong thời gian đi học địa phương sẽ sắp xếp nơi giữ trẻ cho các em dưới tuổi đi học để cho các người mẹ có con nhỏ cũng có cơ hội đi học tiếng phần lan và làm quen với cộng đồng mới. Trong thời gian học chương trình căn bản thì sự chăm sóc con cho những người tị nạn được miễn phí.

Việc xin chỗ giữ trẻ

Phải xin chỗ giữ trẻ bốn tháng trước khi cần giữ. Đối với người được việc làm hoặc được đi học thì chỗ giữ trẻ có thể được sắp xếp nhanh hơn. Luôn luôn nên liên hệ tới văn phòng xã hội địa phương hoặc nhà trẻ gần nhà cho đúng lúc. Từ nơi đó sẽ được biết về việc xin chỗ giữ trẻ và các nhà trẻ khác nhau có thể giữ được.

Tiền chi phí giữ trẻ

Chi phí giữ trẻ được tính theo số lượng người và các thu nhập trong gia đình. Tiền giữ trẻ sẽ trả một tháng một lần.

Học vỡ lòng (Esiopetus) trước khi vào học tiểu học

Chương trình vỡ lòng được tổ chức cho tất cả các trẻ em 6 tuổi trước khi vào học tiểu học. Tại lớp vỡ lòng sẽ tập dợt các điều căn bản mà đứa nhỏ cần thiết khi đi học ở tiểu học. Việc này sẽ làm cho lúc mới vào học tiểu học được dễ dàng hơn. Chương trình học được miễn phí, ít nhất là nửa ngày và kéo dài một năm. Việc tham dự lớp vỡ lòng là do tự nguyện nhưng nên tham dự. Các chi tiết rõ hơn về lớp vỡ lòng hỏi tại các nhà trẻ hoặc trường học tại địa phương.

Hoạt động giải trí của thiếu niên

Thiếu niên được dành cho nhiều loại giải trí khác nhau. Các giải trí này do các đoàn thể thiếu niên, các câu lạc bộ thể thao, các hội đoàn nhân dân, các trường học và các công ty thương mại khác nhau tổ chức. Ở nhiều địa phương còn có các nhà thiếu niên hay các điểm dành riêng cho thiếu niên, tại nơi đó sẽ tổ chức các sinh hoạt phong phú từ các môn giải trí về mỹ thuật, thể dục cho tới các câu lạc bộ vi tính và mô-tô. Chơi giải trí theo cặp thì có thể làm quen một cách tự nhiên với các bạn bè cùng tuổi và thực tập tiếng phần lan. Ví dụ như các câu lạc bộ thể thao là những nơi được ưa chuộng nhất và tham dự vào đó có đủ các lứa tuổi khác nhau. Các chi tiết về hoạt động giải trí hỏi tại văn phòng thiếu niên (nuoris-toimisto) của địa phương cư ngụ, xem từ các báo chí địa phương và hỏi từ những người tổ chức sinh hoạt.

6. Từ hôn nhân đến ly dị

Hôn nhân là một hợp đồng tự nguyện và cũng có thể hủy bỏ. Ly dị tại Phần Lan hầu như là chuyện thường tình. Xin ly dị tại tòa án sơ thẩm của địa phương cư ngụ bằng tờ đơn đã được điền. Tòa án sơ thẩm không phán xét lý do ly dị cũng như các mối quan hệ cá nhân giữa hai vợ chồng. Ly dị cũng có thể được cấp cho đầu một trong hai người phản đối điều đó. Các chi tiết biết thêm có thể tìm được từ tài liệu hướng dẫn tựa đề Sự bình đẳng tại Phần Lan - thông tin dành cho phụ nữ và nam giới người nhập cư của bộ lao động, văn phòng đặc trách dân thiểu số và ủy ban cố vấn về vấn đề bình đẳng. Tài liệu hướng dẫn cũng có trên internet www.mol.fi/migration

Tiền cấp dưỡng (Elatusapu)

Cả hai người cha mẹ đều có trách nhiệm nuôi dưỡng con cái. Nếu như cha mẹ ly dị hoặc vì lý do gì đó mà không sống chung thì đứa con có quyền được tiền cấp dưỡng từ người cha/mẹ mà nó không có sống chung. Đứa con cũng có quyền được gặp cả hai người cha mẹ. Về tiền cấp dưỡng có thể thỏa thuận trên hợp đồng mà cha mẹ cùng làm tại văn phòng xã hội với nhân viên giám sát quyền lợi trẻ em (lastenvalvoja). Cách thứ hai là tòa án cho quyết định về tiền cấp dưỡng. Số tiền cấp dưỡng tùy thuộc theo tình trạng kinh tế của hai bên cha mẹ và nhu cầu cần thiết cho việc nuôi dưỡng đứa bé.

Tiền trợ cấp nuôi dưỡng (Elatustuki)

Đứa trẻ có quyền nhận tiền trợ cấp nuôi dưỡng từ chính quyền địa phương nếu như cha mẹ của nó bỏ bê việc trả tiền cấp dưỡng, mà đã được xác định bằng quyết định của tòa án hoặc bằng hợp đồng đã được hai người cha mẹ làm trên văn bản. Trợ cấp nuôi dưỡng xin tại viên chức xã hội địa phương nơi đứa trẻ cư ngụ. Địa phương nơi trả tiền trợ cấp nuôi dưỡng sẽ thu số tiền cấp dưỡng chưa trả từ người có trách nhiệm cấp dưỡng. Nếu như tiền cấp dưỡng vì lý do không có khả năng trả nổi của người có trách nhiệm cấp dưỡng mà được quy định thấp hơn thì

đứa trẻ vẫn có quyền lãnh đủ số tiền trợ cấp nuôi dưỡng, mà số chênh lệch giữa số tiền trợ cấp nuôi dưỡng và số tiền cấp dưỡng thấp hơn sẽ không thu lại từ người có trách nhiệm cấp dưỡng. Trợ cấp nuôi dưỡng cũng được trả cho trẻ em sinh ra ngoài vòng hôn nhân mà người cha không có xác định được và cho đứa con nuôi do người nuôi là người nhận nuôi một mình.

7. Sự đến trường và sự học tập

Mỗi một trẻ em sống tại Phần Lan đều có trách nhiệm học tập. Nó có quyền đi học miễn phí tại trường phổ thông cơ sở. Trẻ em thường bắt đầu học học kỳ mùa thu của trường phổ thông cơ sở vào năm nó được 7 tuổi. Thông thường thì trẻ em sẽ đi học ở trường học gần nhà. Cha mẹ nên liên hệ đến sở giáo dục của địa phương hoặc trường học sắp tới.

Trường phổ thông cơ sở

Trường phổ thông cơ sở là trường học chín năm. Trong vài trường học còn có lớp 10 tự nguyện. Khi tốt nghiệp phổ thông cơ sở thì đa số thiếu niên tiếp tục học ở trường phổ thông cấp III (lukio) hoặc ở các trường trung học chuyên nghiệp. Con gái và con trai đều có cơ hội đi học như nhau. Đối với trẻ em nhập cư thì thời gian đầu có thể tổ chức cho học ở trong nhóm riêng. Khi chuyển sang lớp học Phần Lan thì học sinh có thể được dạy kèm cả trong tiếng mẹ đẻ riêng của mình.

- **Thức ăn**

Các thức ăn cho ăn tại trường phổ thông cơ sở là miễn phí. Nếu như học sinh có sự kiêng cử thức ăn, có thể thảo luận riêng với trường học trước khi đưa trẻ vào học.

- **Dạy tín ngưỡng**

Trong các trường học có dạy tín ngưỡng. Trong các trường học cũng có tổ chức dạy môn kiến thức về quan điểm cuộc sống (elämäkatsomus-tieto) để thay thế cho giờ học tín ngưỡng. Cha mẹ có thể thảo luận với giáo viên của con mình về các sự lựa chọn này.

Trường phổ thông cấp III (Lukio) và trường trung học chuyên nghiệp

Sau khi học xong phổ thông cơ sở (peruskoulu) thường thì các em thiếu niên tiếp tục theo học ở trường phổ thông cấp III hoặc trường trung học chuyên nghiệp. Xin vào học ở trường phổ thông cấp III hoặc tất cả các trường trung học chuyên nghiệp sau khi hết cấp phổ thông cơ sở đều phải xin một lượt vào đợt tuyển sinh chung. Các học sinh sẽ được chọn căn cứ theo kết quả học tập ở trường, ngoài ra một số trường trung học chuyên nghiệp còn có thi tuyển sinh hoặc thi ngôn ngữ. Người nhập cư có thể được tuyển theo sự tuyển sinh dễ dàng hơn (joustava valinta) trong trường hợp học sinh đó không có giấy chứng nhận học hết cấp phổ thông cơ sở tại Phần Lan.

Bằng cấp nghề nghiệp căn bản của lớp học nghề ba năm sẽ đào tạo ra một nghề nhất định. Người nhập cư có thể tham dự lớp học dự bị kéo dài khoảng một năm trước khi vào học chương trình nghề nghiệp căn bản.

Trường phổ thông cấp III là trường dạy văn hoá phổ thông kéo dài 2 - 4 năm, mà cuối cấp sẽ thi lấy bằng tốt nghiệp phổ thông cấp III (ylioppilastutkinto). Môn ngoại ngữ được lưu ý một

cách khác hẳn trong bằng cấp tốt nghiệp phổ thông cấp III. Sau khi tốt nghiệp cấp III thì có cơ hội thi vào tất cả các trường đại học (yliopisto) và viện đại học (korkeakoulu). Kể cả bằng cấp tốt nghiệp trung học chuyên nghiệp căn bản 3 năm cũng được tiêu chuẩn vào viện đại học (korkeakoulu).

Người thành niên cũng có thể học phổ thông cơ sở và phổ thông cấp III hoặc các môn học riêng rẽ tại trường phổ thông cấp III của người thành niên (aikuislukio), trường này học buổi tối. Trong các trường trung học chuyên nghiệp có các ban dành cho người thành niên.

Chương trình học hội nhập đời sống định cư

Người nhập cư được đảm bảo cho địa vị bình đẳng với người phần lan bằng các quyền lợi được đi học và các quyền lợi về mặt xã hội trong việc đi học. Bằng sự dạy học sẽ cho được các khả năng lựa chọn một cách hiểu biết trong cuộc sống. Người nhập cư hiện đang sống tại Phần Lan ở lứa tuổi có nghĩa vụ học tập thì có quyền được đi học phổ thông cơ sở như là người phần lan. Các chương trình học cần thiết cho việc làm, học bổ túc cũng như học bồi dưỡng nghiệp vụ của những người dân nhập cư thành niên thường được bảo vệ. Mục đích là để các trình độ nghề nghiệp đã có bằng cấp và các chương trình học cũng như các kinh nghiệm nghề nghiệp có tại nước ngoài sẽ làm nền móng cho dự tính học và bồi dưỡng thêm tại Phần Lan. Còn một mục đích nữa là trao đổi khả năng biết trôi chảy hai thứ tiếng: nắm vững được tiếng phần lan hay tiếng Thụy Điển và duy trì văn hóa và tiếng mẹ riêng của mình.

Chương trình học hội nhập định cư sẽ giúp đỡ và thúc đẩy cho sự hội nhập của người dân nhập cư vào xã hội phần lan. Các chi tiết biết thêm về chương trình hội nhập định cư xem từ tài liệu hướng dẫn có tựa đề: Sự hội nhập định cư của người dân nhập cư vào Phần Lan do bộ lao động phát hành và từ trang www.mol.fi/migration

Các viện đại học (Korkeakoulut), cao đẳng chuyên nghiệp (ammattikorkeakoulut) và trường đại học (yliopistot)

Các sinh viên của các viện đại học, các trường cao đẳng chuyên nghiệp và các trường đại học sẽ được chọn căn cứ theo bài thi tuyển và các bằng cấp. Các trường khác nhau thì có các điều kiện tuyển lựa vào khác nhau, cho nên các học sinh phải liên hệ thẳng kịp thời tới trường mình định thi vào. Thường thì trong các trường đại học, các trường cao đẳng chuyên nghiệp và các viện đại học có các nhân viên hướng sinh riêng cho người nhập cư. Ngoài ra các trường đại học hè có tổ chức các khóa học vào mùa hè. Các khóa học này có thể tham dự cho dù không phải là sinh viên đại học.

Các học viện bình dân (Kansanopistot)

Tại các học viện bình dân có thể học lấy chương trình phổ thông cơ sở hoặc phổ thông cấp III hoặc các môn học riêng rẽ. Ngoài ra các học viện bình dân cũng có tổ chức các chương trình học nghề nghiệp. Có một số học viện bình dân có các ngành học dành riêng cho người dân nhập cư. Học thì học cả ngày và học sinh thường ở nội trú tại ký túc xá của học viện.

Các trường bình dân học vụ (Kansalais- ja työväenopistot)

Tại đa số các địa phương ở Phần Lan có trường bình dân học vụ. Đó là những nơi học thông dụng nhất của những người thành niên (người lớn). Tại các trường bình dân học vụ sẽ học vào giờ rảnh rỗi, thường thì một tuần một lần. Các môn học thông dụng nhất là các môn ngoại

ngữ. Ngoài ra ở đó còn có thể học vô số môn học kỹ thuật thông dụng và mỹ thuật cũng như tập thể dục. Các chi tiết biết thêm www.ktol.fi

Học bổng (Opintotuki)

Học bổng có thể xin từ Kela trong thời gian học phổ thông cấp III, học ở học viện bình dân, ở các trường trung học chuyên nghiệp cũng như ở các trường đại học và các viện đại học. Việc học phải là hoạt động chính và nó phải kéo dài ít nhất là hai tháng. Điều kiện xin là đã nhận được chỗ học và cần trợ cấp về mặt kinh tế. Sinh viên học sinh không có gia đình có thể xin được phụ cấp cư trú (asumislisä), mà được tính tùy theo số tiền mượn nhà. Sinh viên học sinh có gia đình có thể xin trợ cấp cư trú công chúng (yleinen asumistuki) cho căn nhà ở chung của gia đình.

Sinh viên học sinh cũng có thể mượn tiền đi học từ ngân hàng được nhà nước bảo chứng. Tiền lời của số tiền mượn phải trả ngay trong thời gian đang đi học cho ngân hàng, nhưng còn số tiền mượn thì thường sẽ trả sau khi đã học xong.

Trợ cấp đi học (Koulutustuki)

Trợ cấp đi học được trả cho người thất nghiệp đang học trong khóa học của văn phòng lao động (työvoimakoulutus). Trợ cấp đi học thì cao hơn một chút so với trợ cấp thất nghiệp được lãnh của người này.

8. Phục vụ y-tế

Các trung tâm y-tế

Tại mỗi thị trấn và thành phố đều có trung tâm y-tế, đó là nơi chăm sóc vấn đề sức khỏe căn bản của người dân cư ngụ tại địa phương. Hãy tìm hiểu xem bạn thuộc về khu vực trung tâm y-tế nào; thường thì nó nằm gần nhà của bạn. Trung tâm y-tế sẽ thu tiền gặp bác sĩ của những người thành niên (người lớn) hoặc thu theo năm hoặc thu một lần, và chỉ có thể thu tối đa là ba lần trong một năm. Đối với trẻ em dưới 15 tuổi thì được phục vụ của trung tâm y-tế miễn phí. Đến gặp y-tá tại trung tâm y-tế cũng được miễn phí cả cho người thành niên (người lớn).

Đến gặp bác sĩ tại trung tâm y-tế phải đặt giờ trước. Chỉ trong trường hợp rất khẩn cấp mới có thể đến phòng khám mà không có giờ đặt trước. Mục đích là để cho trường hợp cần khám hay điều trị khẩn cấp thì không phải chờ đến ba ngày sau mới được tới. Các trung tâm y-tế có trực ban vào buổi tối và cuối tuần; nhưng không phải tất cả đều có.

Cũng có thể được phục vụ nha khoa từ trung tâm y-tế, riêng các trung tâm y-tế của những thành phố lớn thì không thể chăm sóc răng cho tất cả những người thành niên. Từ Kela có thể xin bồi hoàn lại một phần tiền trị răng ở nha sĩ tư.

Các phòng hướng dẫn sản phụ (Äitiysneuvolat)

Tại các trung tâm y-tế có cá phòng hướng dẫn sản phụ (bà mẹ) và trẻ em. Sức khỏe của người mẹ đang mang thai và của em bé sắp chào đời sẽ được theo dõi tại phòng hướng dẫn sản phụ trong suốt thời gian có thai. Nên đến phòng hướng dẫn sản phụ trước khi hết tháng có thai (raskauskaukasi) thứ tư, bởi vì đó là điều kiện tuyệt đối để được trợ cấp sản phụ (äitiysavustus). Cách thứ hai cũng được là có thể đến bác sĩ tư, nhưng hầu như tất cả các bà mẹ đang mang thai ở Phần Lan đều sử dụng các phục vụ của phòng hướng dẫn. Phòng hướng dẫn cũng

tổ chức các buổi hướng dẫn về sự sinh nở và sinh hoạt gia đình cho các người mẹ đang chờ sinh con và các người cha. Đa số những người sắp làm cha ở Phần Lan đều có đi dự các buổi hướng dẫn này.

Tại Phần Lan, thông thường thì phụ nữ sinh con tại bệnh viện. Đa số các người cha có mặt trong khi sanh. Các phòng hướng dẫn sản phụ thường cũng có sắp xếp các giờ đi tham quan bệnh viện sản nhi (bảo sanh viện) sắp tới.

Các phục vụ của phòng hướng dẫn sản phụ là miễn phí cho những người sử dụng.

Các phòng hướng dẫn trẻ em (Lastenneuvolat)

Tái khám sau khi sanh cho người mẹ sẽ được thực hiện tại phòng hướng dẫn sản phụ, nhưng sau đó thì đưa bé và gia đình sẽ chuyển sang gặp phòng hướng dẫn trẻ em. Tại phòng hướng dẫn trẻ em sẽ theo dõi sức khỏe và sự phát triển của em bé đồng thời giúp đỡ cho gia đình mới có con nhỏ bằng nhiều cách. Tại phòng hướng dẫn đưa bé cũng được chích các loại thuốc ngừa thuộc chương trình tiêm chủng được chấp nhận tại Phần Lan. Mẹ hoặc cha hoặc cả hai người có thể cùng nhau đem con đến phòng hướng dẫn.

Các phòng hướng dẫn trẻ em cũng có tổ chức cho người mẹ và người cha và cho cả gia đình những khóa học và những buổi thảo luận. Tham gia vào các buổi này thì gia đình có thể làm quen với các gia đình khác có cùng hoàn cảnh và được sự giúp đỡ chuyên môn khi có thắc mắc về các vấn đề sức khỏe, sự phát triển và sự dạy dỗ con.

Các phục vụ của phòng hướng dẫn trẻ em là miễn phí cho những người sử dụng.

Phục vụ y-tế trong trường học (Kouluterveydenhuolto)

Khi đưa trẻ đi học, nó sẽ chuyển từ phòng hướng dẫn trẻ em sang làm khách của phòng y-tế trường học. Y-tá của trường học thường sẽ ở tại trường hai ngày trong một tuần, đó là lúc mà các đứa trẻ có thể đến gặp người này. Kể cả cha mẹ cũng có thể liên lạc với y-tá của trường.

Chương trình tiêm chủng phòng ngừa tại phòng hướng dẫn sẽ được tiếp tục tại trường học. Y-tá của trường sẽ làm các cuộc kiểm tra sức khỏe thường xuyên cho các đứa trẻ, bác sĩ của trường học thì kiểm tra các đứa trẻ ít hơn. Nên kể cho y-tá hay bác sĩ của trường học biết về các khó khăn có thể có của đứa trẻ, bởi vì qua đó có thể hướng dẫn cho đứa trẻ chẳng hạn như đi gặp chuyên viên tâm lý học hoặc chuyên viên trị liệu ngôn ngữ. Răng của các em học sinh phổ thông được kiểm tra thường xuyên và trị tại trung tâm y-tế.

Các địa phương tổ chức các phục vụ y-tế trường học cho các học sinh trong các trường phổ thông cơ sở, trung học chuyên nghiệp và trường phổ thông cấp III. Cơ quan y-tế của học sinh đã tốt nghiệp cấp III (tú tài) (ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö) sẽ chăm sóc sức khỏe cho các sinh viên đại học.

Phục vụ sức khỏe trường học và chăm sóc răng cho học sinh phổ thông là miễn phí cho người sử dụng.

Điều trị bệnh

Chỉ được đến khám bệnh và điều trị trong bệnh viện khi có giấy chuyển (lähete) của bác sĩ trung tâm y-tế hoặc của bác sĩ tư. Trường hợp khẩn cấp thì không cần giấy chuyển. Trên nguyên tắc là sẽ được đến khám tại chuyên khoa điều trị trong bệnh viện sau ba tuần kể từ ngày giấy chuyển của bác sĩ đã đến được bệnh viện và sẽ được điều trị sau ba tháng hoặc trễ nhất là sau sáu tháng kể từ khi nhu cầu được điều trị đã được xác định tại chuyên khoa. Thường thì thời gian xấp xỉ hàng chờ đợi kéo dài lâu hơn là thời gian trung bình như đã nói.

Bệnh nhân trả tiền trị bệnh với số tiền vừa phải tính theo ngày nằm điều trị, trong đó bao gồm được khám bệnh, trị bệnh, thuốc men, chăm sóc và thức ăn.

Phục vụ y-tế tư

Đặc biệt tại các thành phố lớn còn có các bác sĩ tư và nha sĩ tư. Ở Phần Lan cũng có một vài bệnh viện tư. Thường thì phục vụ của y-tế tư sẽ mắc hơn phục vụ y-tế của các trung tâm y-tế hay của các bệnh viện công lập.

Kela sẽ bồi hoàn một phần tiền đã trả cho sự trị bệnh tại bác sĩ tư hay nha sĩ tư.

Thuốc men

Thuốc trị bệnh chỉ mua được từ các nhà thuốc tây. Kela trả một phần từ giá tiền thuốc do bác sĩ cấp cho.

Các quyền hạn của bệnh nhân

Tại Phần Lan có luật đang hiện hành về quyền hạn của bệnh nhân. Các điểm chủ yếu của luật này là:

- ❖ Bệnh nhân có quyền được chăm sóc và đối xử tốt. Tùy theo khả năng có được mà quan tâm đến các nhu cầu về tiếng mẹ đẻ, văn hoá và cá nhân của bệnh nhân.
- ❖ Điều trị thì cần có sự đồng ý của bệnh nhân.
- ❖ Bệnh nhân phải được cho biết về tình hình sức khoẻ của mình và cách thức điều trị; điều trị bằng cách nào, cách đó có những nguy hiểm gì và còn có cách nào khác để trị. Bệnh nhân cũng có quyền từ chối hoàn toàn sự điều trị.
- ❖ Bệnh nhân đang xấp xỉ hàng chờ đợi thì phải được cho biết lý do chờ đợi và thời gian chờ đợi khoảng bao lâu.
- ❖ Phải lưu ý đến ý nghĩ riêng của bệnh nhân là trẻ em, mà đã phát triển đến mức độ có khả năng biểu lộ ý kiến. Bác sĩ hoặc người chuyên môn khác sẽ xác định sự phát triển của đứa trẻ.
- ❖ Người bảo dưỡng của đứa trẻ không có quyền hạn từ chối sự trị liệu, mà sự trị liệu đó là cần thiết để loại trừ mối nguy hiểm có nguy cơ đe dọa đến tính mạng hoặc sức khỏe của đứa bé vị thành niên.
- ❖ Khi không hài lòng về sự điều trị thì có thể làm giấy nhắc nhở gửi đến nơi điều trị hoặc tố cáo đến cơ quan giám sát các phục vụ của y-tế, thông thường là gửi đến Hội đồng lãnh đạo toàn vùng (lääninhallitus).
- ❖ Nơi điều trị phải có người đại diện cho bệnh nhân (potilasasiamies).

9. Các phục vụ cho người tàn tật

Ở Phần Lan có cố gắng để cho những người tàn tật có thể đi học phổ thông, học nghề, sinh sống và làm việc một cách bình đẳng như những người khác. Chính quyền địa phương cung cấp các phục vụ và các trợ giúp về kinh tế theo luật về việc phục vụ cho người tàn tật. Các khoản thuộc về việc phục hồi chức năng như là các dụng cụ giúp sức (apuväline) và tập làm quen với hoàn cảnh. Các phục vụ chuyên chở, thông dịch, chuyển nhà và cư trú là các phục vụ căn bản chủ yếu. Sự phục hồi chức năng theo y học sẽ do bên phục vụ y tế sắp xếp.

Về phục vụ của người giúp đỡ riêng cho cá nhân sẽ được cấp suy xét theo hoàn cảnh. Người giúp đỡ sẽ giúp các công việc thường gặp hàng ngày, ở tại trường hoặc khi đi làm.

Các hội người tàn tật, văn phòng xã hội và bệnh viện sẽ cho biết thêm về các phục vụ cho người tàn tật và sự phục hồi chức năng.

Trợ cấp của Kela cho những người tàn tật và bệnh kinh niên

- **Tiền chăm sóc đặc biệt (Eriyishoitioraha) dành cho các phụ mẫu của trẻ em**

Người mẹ hay người cha có thể được tiền chăm sóc đặc biệt phải đóng thuế, nếu như người này chăm sóc con dưới 16 tuổi chẳng hạn như tại bệnh viện hoặc trong một số trường hợp thì tại nhà. Trợ cấp này chỉ được trả khi người cha hay người mẹ vì chăm sóc cho con mà không thể đi làm được và cũng không được trả lương. Trợ cấp đặc biệt được tính theo tiền thu nhập của người chăm sóc và tiền này thường chỉ được trả tối đa là 60 ngày làm việc trong một năm.

- **Tiền chăm sóc cho trẻ em bị bệnh hoặc bị tàn tật**

Kela trả tiền trợ cấp chăm sóc đặc biệt (erityis hoitotuki) để trợ giúp cho việc chăm sóc tại nhà trẻ con bị bệnh kinh niên hoặc bị tàn tật. Trẻ em dưới 16 tuổi, mà có nhu cầu được chăm sóc ít nhất là nửa năm và từ đó đã gây thêm nhiều phí tổn thì sẽ được trợ cấp.

Các thu nhập của gia đình không có ảnh hưởng đến việc nhận tiền trợ cấp chăm sóc và trợ cấp này khỏi đóng thuế.

- **Trợ cấp tàn tật**

Người từ 16 - 64 tuổi có thể nhận trợ cấp tàn tật từ Kela do bị bệnh hoặc bị tàn tật. Trợ cấp sẽ được trả khi khả năng vận động do tàn tật mà bị yếu kém đi ít nhất là một năm rưỡi. Trợ cấp này không có đóng thuế. Những người tàn tật không thể đi làm được thì có thể xin hưu trí vì không có khả năng lao động (työkyvyttömyyseläke) từ Kela.

- **Phục hồi chức năng**

Người bị tàn tật nặng dưới 65 tuổi có thể xin trị phục hồi chức năng dài hạn hoặc bắc buộc theo y học. Kela có thể trả chi phí phục hồi chức năng chuyên nghiệp. Kể cả các công ty bảo hiểm cũng có thể trả chi phí phục hồi chức năng. Tiền phục hồi chức năng có thể xin cho thời gian đi phục hồi chức năng khi mà mục đích của sự phục hồi chức năng là để cho người đó đi làm việc được hoặc trở lại làm việc. Tiền sẽ được trả cho khoảng thời gian mà người đó không có khả năng đi làm được.

10. Các phục vụ cho người già

Tại Phần Lan, những người già ít khi nào ở chung với con đã trưởng thành. Thường thì những người già sống tại nhà riêng của mình, tại các nhà phục vụ dành cho người già hoặc tại nhà dưỡng lão. Sự giúp đỡ của con cháu và người thân đối với người già là việc quan trọng. Khi mà sự giúp đỡ của người thân không đủ, chẳng hạn như vì phải đi làm việc thì người già có thể được sự giúp đỡ của người bên ngoài.

Các phục vụ tại nhà

Người già sống tại nhà khi cần thiết thì có thể được sự giúp đỡ chuyên nghiệp của người bên ngoài. Mục đích là để cho người già có thể sống được lâu tại nhà của mình. Người già có thể xin các phục vụ tại nhà (kotipalvelu) từ văn phòng xã hội của địa phương cho các công việc phải làm hàng ngày, mà người già không đủ sức khỏe để làm một mình. Ban nhân viên giúp việc tại nhà sẽ giúp đỡ trong việc chăm sóc và trông nom những việc chẳng hạn như: đi chợ, làm thức ăn, tắm rửa và dọn dẹp. Người già sẽ trả tiền phục vụ tùy theo thu nhập của mình. Người già cũng có thể mua sự phục vụ thức ăn, khi đó thì thức ăn nóng với giá vừa phải sẽ được mang tới nhà theo giờ đã hẹn. Ngoài ra tại nhiều tỉnh còn có các trung tâm phục vụ đặc biệt cho người già, tại nơi đó những người già có thể đến ăn cũng như tham dự các hoạt động giải trí và học tập.

Các nhà phục vụ và các nhà dưỡng lão

Có các nhà phục vụ dành cho những người già không thể sống một mình ở nhà được. Các nhà đó cũng là những nhà cho mượn bình thường hoặc là những nhà xây với mục đích này, nơi đó sẽ gặp được ban nhân viên giúp đỡ tùy theo nhu cầu. Những người già sống ở nhà dưỡng lão là những người không sinh hoạt cá nhân được nếu như không có sự chăm sóc liên tục.

11. Sự an sinh xã hội được tài trợ bằng cách nào ?

Những người đóng thuế, là những người đóng thuế cho nhà nước và cho địa phương cư ngụ từ tiền lương và từ tài sản của mình, là những người tài trợ cho ngân quỹ an sinh xã hội. Tiền thuế dùng tài trợ cho sự an sinh xã hội và các phục vụ công cộng. Bằng sự thu thuế mà nhà nước bảo trì các hệ thống đường xá và đường sắt cũng như giao thông công cộng.

Lúc nào cũng phải nộp giấy quy định phần trăm thuế (verokortti), do văn phòng thuế địa phương cấp, cho cơ quan làm việc ngay khi bắt đầu làm.

Cơ quan làm việc lúc nào cũng phải bảo hiểm cho người làm, cho dù người này là người Phần Lan hay người nhập cư, trẻ hay già. Lúc đó người đi làm sẽ được thuộc vào nhóm hưởng sự an sinh hưu bổng và an sinh xã hội tính theo lương khi bị thất nghiệp, mất khả năng làm việc và về hưu. Số an sinh được tính theo lương thì thường nhiều hơn số an sinh do Kela trả. Ví dụ như tiền hưu trí lao động (työeläke) sẽ được tích lũy từ các số tiền hưu trí đã được người đi làm và cơ quan làm việc đóng. Trên thực tế thì cơ quan làm việc lo vấn đề bảo hiểm, mà ngoài trừ tiền thuế ra còn trừ số tiền bảo hiểm của người đi làm đóng thẳng từ tiền lương của người này. Có thể đặt miễn phí bản lưu trữ các chi tiết về các cơ quan làm việc của mình từ trung tâm bảo

hiểm hưu trí (eläketurvakeskus). Trong đó sẽ nhìn thấy được tất cả các khoảng lương đã được trả mà căn cứ theo đó tiền hưu trí lao động sẽ được trả.

12. Phải nhờ nơi đâu giúp đỡ khi gặp tình huống khó khăn ?

Các số điện thoại quan trọng

Hãy để quyển niên giám điện thoại tại nơi để lấy. Các số điện thoại quan trọng nên làm thành một bản để kế bên điện thoại.

Tình huống khẩn cấp

Số điện thoại khẩn cấp chung là 112. Số điện thoại khẩn cấp chung được dùng trên toàn quốc. Gọi số này thì miễn phí. Từ số khẩn cấp sẽ kêu được xe cứu thương, cảnh sát và ban cứu hỏa đến nơi.

Các phục vụ cho tình trạng tâm thần và khủng hoảng

(Mielenterveys- ja kriisipalvelut)

Nếu như tình huống đời sống mới làm cho tinh thần bị căng thẳng hoặc gặp khó khăn với gia đình hay với chồng/vợ, không nên ngại nhờ giúp đỡ. Các khó khăn luôn được giải quyết dễ dàng hơn khi còn ở giai đoạn mới chớm. Khi nhờ giúp đỡ thì không cần phải có giấy giới thiệu (lähete) đặc biệt gì hết, nhưng cần đặt giờ trước. Khi đặt giờ thì phải cho biết có cần thông dịch hay không.

Các phòng sức khỏe tinh thần, tâm thần và phòng hướng dẫn gia đình

(Mielenterveystoimitot ja perheneuvolat)

Các văn phòng sức khỏe tinh thần, tâm thần sẽ cho các hướng dẫn và sắp xếp việc khám định và trị liệu các trục trục về tâm thần hoặc tinh thần. Cũng có thể xin được sự hướng dẫn, khám định và trị liệu từ các văn phòng hướng dẫn gia đình của địa phương. Sự giúp đỡ có thể nhờ được cho các rắc rối trong vấn đề quan hệ giao tế, trong đời sống gia đình và giáo dục con cái.

Các chi tiết biết thêm:

Trung tâm - SOS

Trung tâm tương trợ tinh thần (Kriisikeskus) làm việc tại vùng Helsinki. Nó phục vụ cho tất cả người dân nhập cư và gia đình của họ trên toàn quốc trong các vấn đề khó khăn về mặt tinh thần/tâm thần và về mặt xã hội. Các phục vụ này thì miễn phí. Giờ hẹn phải đặt trước.

SOS-keskus

Maistraatinportti 4 A, lầu 4

00240 Helsinki

sdt: (09) 413 505 01 (thường trực vào những ngày làm việc từ 9 - 15 giờ)

telefax: (09) 4135 0570

www.mielenterveysseura.fi

Trạm xá của Hội tương trợ tinh thần, tâm thần vùng tây nam Phần Lan

Trạm xá này sẽ giúp đỡ miễn phí cho người dân nhập cư và gia đình của họ sống trong vùng tây nam khi gặp những tình huống khó khăn trong cuộc sống.

Trạm xá của Hội sức khỏe tinh thần, tâm thần vùng tây nam Phần Lan

Trung tâm tương trợ tinh thần (Kriisikeskus), trạm xá tại Turku

Yliopistonkatu 24 a B 4, lầu 6

20100 Turku

sdt: (02) 233 3442 (thường trực vào những ngày làm việc từ 10 - 15 giờ)

fax: (02) 273 8779

Trung tâm phục hồi năng lực cho những người đã bị cực hình

(Kidutettujen kuntoutuskeskus)

Những người tị nạn và thân nhân của họ đã bị lâm vào cảnh chịu cực hình có thể được giúp đỡ tại trung tâm phục hồi năng lực cho những người đã bị cực hình. Kể cả những người xin nơi cư trú an toàn (turvapaikanhakija) cũng có thể xin đến trung tâm để trị liệu. Có thể điện thoại, gửi thư hoặc ghé trung tâm để đặt giờ đến trung tâm phục hồi năng lực. Cũng có thể nhờ nhân viên xã hội đặt giờ giùm.

Mäkelänkatu 58-60, lầu 4

00510 HELSINKI

Sdt: (09) 7750 4584, vào các ngày làm việc từ 8.30 - 15.00 giờ

fax: (09) 260 0220

kitu@helsingindiakonissalaitos.fi

Các nhà an toàn

Các nhà an toàn sẽ cung cấp nơi an toàn cho những người bị hành hạ tinh thần hay bị hành hung tại nhà. Hầu như tất cả những người đến đó là những người mẹ, nhưng mà cả người cha cũng đến ở nhà an toàn được. Có thể mang con theo vào nhà an toàn. Trong tất cả các tỉnh, thành lớn đều có các nhà an toàn, ở các thị trấn nhỏ thì có các nhà dành riêng cho người gặp khủng hoảng (kriisiasunto).

Các chi tiết liên lạc của nhà an toàn gần nhất trong địa phương của bạn hỏi từ nhân viên xã hội của địa phương. Trong trường hợp khẩn cấp thì cảnh sát địa phương cũng có thể giúp đỡ trong việc tìm nhà an toàn nếu như văn phòng xã hội đóng cửa.

Các viện điều trị cai nghiện (A-klinikat)

Có thể đến viện điều trị cai nghiện do bạn hay người thân bị nghiện ngập. Tại viện sẽ điều trị sự nghiện rượu, thuốc (kích thích), thuốc phiện cũng như nghiện một cái gì khác. Có thể đến viện để xin cai nghiện hoặc xin giúp đỡ để vượt qua những tình huống khó khăn do nghiện ngập gây ra. Các chi tiết liên lạc của viện điều trị cai nghiện tại địa phương của bạn hỏi từ văn phòng xã hội của địa phương.

Trợ giúp pháp lý (Oikeusapu)

Các văn phòng trợ giúp pháp lý (oikeusaputoimisto) của địa phương sẽ giúp đỡ và hướng dẫn các vấn đề về pháp lý. Từ văn phòng này cũng xin được phục vụ của người trợ vấn pháp lý

(oikeusavustaja) cho các phiên xử của tòa án. Chi phí phục vụ được trả tùy theo tài sản của người trả. Người không khá giả có thể được trợ vấn miễn phí khi ra tòa.

Văn phòng đặc trách dân thiểu số

Đặc trách viên của dân thiểu số sẽ theo dõi sự tiến triển của địa vị và quyền lợi của người dân ngoại kiều, truyền tin về các điều luật có liên quan đến người dân nhập cư cũng như hướng dẫn trong các vấn đề bảo hộ pháp lý và sự đối xử phân biệt. Có thể điện thoại tới văn phòng và nhờ hướng dẫn hoặc đến thẳng nơi đó. Dầu sao thì cũng hãy đặt giờ hẹn trước.

Văn phòng đặc trách dân thiểu số

Bộ lao động

Mikonkatu 4, lầu 6

PL 34

00023 VALTIONEUVOSTO

Số điện thoại: +358 9 160 06 (tổng đài)

Số telefax: +358 9 160 47002

Văn phòng hướng dẫn tị nạn

Các luật sư của phòng hướng dẫn tị nạn sẽ giúp đỡ và hướng dẫn miễn phí về mặt pháp lý cho những người xin nơi cư trú an toàn, những người tị nạn và những người ngoại kiều khác. Văn phòng hướng dẫn tị nạn sẽ giúp đỡ trước nhất cho vấn đề xin nơi cư trú an toàn nhưng cũng có thể xin hướng dẫn cả trong những vấn đề về địa vị của người ngoại kiều về mặt pháp lý. Hãy luôn đặt giờ hẹn trước khi gặp mặt.

Cũng xin được sự hướng dẫn qua điện thoại. Phòng hướng dẫn tị nạn có các văn phòng ở Helsinki, Vaasa, Kouvola và Oulu. Văn phòng trung tâm đặt tại Helsinki:

Văn phòng hướng dẫn tị nạn

Varastokatu 12 B, 00580 Helsinki

sđt: (09) 2519 000, fax (09) 2519 0020

Địa chỉ viễn thông: pakneuv@kaapeli.fi

www.pakolaisneuvonta.fi

Các luật sư tư

Tại Phần Lan có một số luật sư đặc biệt biết cách lo những vấn đề khó khăn về mặt pháp lý của người nhập cư. Những phục vụ của luật sư tư thường thì đắt tiền, nhưng trong một số trường hợp thì được cộng đồng (chính phủ) trả cho các chi phí tòa án. Các chi tiết liên lạc đến luật sư tư tìm thấy ở quyển niên giám điện thoại.

Các chi tiết biết thêm: www.lakimiesliitto.fi

Tìm thân nhân trên thế giới

Hãy đến nhờ hội Hồng Thập tự Phần lan (SPR) khi bạn muốn tìm thân nhân bị mất tích. Khởi sự kiếm bằng cách liên lạc đến văn phòng trung tâm của hội Hồng Thập tự Phần lan. Tổ chức này cũng hướng dẫn cho những người xin nơi cư trú an toàn và những người tị nạn và theo dõi việc thực thi vấn đề được pháp lý bảo hộ của họ. Ngoài ra các chi nhánh của Hội Hồng Thập tự còn có các hoạt động của người bảo trợ (tukihenkilö). Các văn phòng của Hội Hồng Thập tự đều mở cửa đón tiếp tất cả mọi người nào thích tham gia hoạt động.

Hội HồngThập Tự Phần Lan
(Suomen Punainen Risti)
Tehtaankatu 1 a
00140 Helsinki
sđt: (09) 129 31

Các địa chỉ hữu ích trên mạng (internet):

www.suomi.fi
<http://virtual.finland.fi>
www.eduskunta.fi
www.vn.fi
www.mol.fi
www.stm.fi
www.formin.fi
www.oph.fi
www.eurooppa-tiedotus.fi
www.kela.fi
<http://www.lib.hel.fi/mcl>
www.makupalat.fi

Edita Prima Oy

Tài liệu hướng dẫn đã được theo sát bởi:

Pirkko Jyväkorpi, bộ lao động
Eeva-Liisa Niinioja, viện hưu trí nhân dân
Tài liệu xuất bản này tìm được tại địa chỉ: www.mol.fi/migration/
Phát hành và tài trợ:
Bộ lao động, Viện hưu trí nhân dân
ISBN: 951-735-372-3
Tái bản đã được đổi mới lần thứ 5

Hình ảnh: Nick Fredriksson

Kỹ thuật ấn loát và ấn hành Edita Prima Oy, Helsinki 2003
asiakaspalvelu.prima@edita.fi
sđt: 020 450 011
fax: 020 450 2470
Phần Lan
EDITA Oyj
PL 800, 00043 EDITA, tổng đài 020 450 00
Phục vụ cho khách hàng
số đ/thoại: 020 450 05, fax: 020 450 2380

Tài liệu này có các bản dịch bằng tiếng:

phần lan
thụy điển
vviro
anh
pháp
nga
ba tư
kurd
ả rập

Các bản dịch trên mạng(internet):

www.mol.fi/migration

serbo-croatian
somali
albanian
việt nam
dari

TM 7.902